

ENGLIJA POŠILJA VOJAŠKE ČETE V GRČIJO

Prave za ofenzivo v južnozahodni Evropi
GRKI ODBILI ITALIJSKE NAPADE

Belgrad, 17. marca.—Velika Britanija je poslala veliko artiljerijsko vojsko v Grčijo v zvezi s pripravami za ofenzivo proti Hitlerjevim silam v južnozahodni Evropi. Čez sto tisoč angleških vojakov je že dospelo v Grčijo v njihovi vojski. Angleško armado sestavljajo kanadske in avstralske vojske in veterani, ki so se borili proti Italijanom na afriškem frontu.

Grčija, 15. marca.—Grški vojski so združili pet divizij v njih dneh. Tu pravijo, da se protiofenziva, katero je odlikoval diktator Mussolini, izjalovila na vsej fronti. Mussolini se mora osramočeno vrniti v Italijo.

Grški vojski so združili pet divizij v njih dneh. Tu pravijo, da se protiofenziva, katero je odlikoval diktator Mussolini, izjalovila na vsej fronti. Mussolini se mora osramočeno vrniti v Italijo.

Grški vojski so združili pet divizij v njih dneh. Tu pravijo, da se protiofenziva, katero je odlikoval diktator Mussolini, izjalovila na vsej fronti. Mussolini se mora osramočeno vrniti v Italijo.

Grški vojski so združili pet divizij v njih dneh. Tu pravijo, da se protiofenziva, katero je odlikoval diktator Mussolini, izjalovila na vsej fronti. Mussolini se mora osramočeno vrniti v Italijo.

Grški vojski so združili pet divizij v njih dneh. Tu pravijo, da se protiofenziva, katero je odlikoval diktator Mussolini, izjalovila na vsej fronti. Mussolini se mora osramočeno vrniti v Italijo.

Volitve v Fordovih tovarnah

Delavski odbor odredil zaslisanje

Detroit, Mich., 15. marca.—Frank H. Bowen, pokrajinski direktor federalnega delavskega odbora, je naznanil zaslisanje o peticiji avtne unije CIO glede razpisa volitev v treh tovarnah Ford Motor Co., pri katerih naj bi delavci odločili o reprezentaciji pri kolektivnih pogajanjih. Zaslisanje se bo pričelo 24. marca.

Bowen je dejal, da je odredil zaslisanje v interesu narodne obrambe. Obe, unija in kompanija, sta bili v tem smislu obveščeni. Delavski odbor je zavzel stališče, da je treba nekaj storiti za odvrtitev stavke v tovarnah Ford Motor Co., s katero je zapretila unija.

Predstavniki unije je rekel, da je 3000 delavcev odložilo orodje v River Rouge v znak protesta proti odslovitvi nekaj delavcev zaradi unijskih aktivnosti. Obrat je bil obnovljen, ko je kompanija ponovno uposlila odpuščene delavce.

Ustanovitev novega odbora predlagana

Náčrt predložen predsedniku Rooseveltu

Washington, D. C., 15. marca.—Predsednik Roosevelt je dobil priporočila in načrt glede ustanovitve novega odbora, ki bi izravnaval spore med delavci in delodajalci, ki ovirajo produkcijo orožja in bojnega materiala. Priporočila in načrt so predložili predsedniku delavska tajnica Frances Perkins, William S. Knudsen in Sidney Hillman na konferenci v Beli hiši. Slednja sta direktorja federalnega odbora za produkcijo bojne opreme.

Delavska tajnica in Hillman sta doslej trdila, da stavke in spori ne ovirajo izvajanja programa narodne obrambe. Knudsen je zavzel nasprotno stališče in sugestiral kongresu, naj sprejme zakon za omejitve stavk v obrambnih industrijah.

Hillman je tudi priznal, da stavke in spori ovirajo produkcijo bojne opreme, zaeno pa je opozoril organizirane delavce, da morajo preprečiti jurisdikcijske spore. Detalji načrta glede ustanovitve pravnega odbora niso bili objavljeni.

Kongres išče vire novih dohodkov

Washington, D. C., 15. marca.—Kongresni finančni veščaki tuhtajo, kje bi našli vire novih dohodkov za kritje pomoči Veliki Britaniji, ki predvideva potrebno sedem milijard dolarjev. Eden načrt je naložitev davka na mezde za pet odstotkov. Ako bo sprejet, tedaj bo morala oseba, ki zasluži zdej \$40 na teden, plačati \$2 davka. To pomeni, da bo prejela \$38 in davčno pobotnico za \$2. Od davka naj bi bili izvzeti le delavci, ki zaslužijo \$25 in manj na teden. Če bo davčni načrt sprejet, bo vlada dobila \$3,500,000,000 letno.

Eksplodija ubila štiri rudarje

Revloc, Pa., 15. marca.—Štirje rudarji so bili ubiti pri eksploziji, ki se je pripetila v tujakšnjem premogovniku Monroe Coal Co. William Lamont, državni rudniški inšpektor, je dejal, da je iskra iz električnega motorja užgala plin in povzročila eksplozijo.

SOVRAŽNIK MORA BITI PORAŽEN, PRAVI ROOSEVELT

Ameriško ljudstvo naj doprinaša žrtve

OJAČANJE BOJNE MORNARICE

WASHINGTON, D. C., 16. marca.—Predsednik Roosevelt je sinoči v svojem govoru na letnem banketu Zveze reporterjev ponovno naglasil, da bo Amerika nudila vso mogočo pomoč Veliki Britaniji in njenim zaveznikom in storila vse za poraz nacizma in fašizma. Njegov govor je bil po radiu oddajen po vsem svetu.

Roosevelt je govoril tako, kakor da bi bila Amerika še v vojni. Na ameriško ljudstvo je apeliral, da mora doprinesti žrtve v borbi proti barbarizmu. "Čutili bomo posledice gigantne borbe v našem življenju," je rekel predsednik. "Vse osebne razlike morajo biti potisnjene na stran, dokler ne bo zmaga zagotovljena. Svet je bil že informiran, da mi kot enotno ljudstvo se zavedamo nevarnosti. Naša demokracija je že v akciji. Mi vemo, da je bila pruska avtokracija slaba, toda nacizem je še slabši. Osišče Rim-Berlin-Tokio skuša uničiti demokracije, kar pa se ne bo zgodilo. Tirani in diktatorji bodo poraženi. Amerika bo gledala, da bodo Velika Britanija, Grčija in vse druge države, ki se bore proti agresorjem, dobivale bojne ladje, letala, bojni material in živila. Ameriški industriji se bodo morali sadovoljiti s nižjimi profiti, delavci bodo morali delati več in v davki se bodo povečali. Sleherni tank, ladja, bojno letalo in drugo orožje, ki ga Amerika lahko odstopi, bo poslano čez morje. To je potrebno za obrambo demokracij. Amerika mora demonstrirati, da se ne boji groženj diktatorjev. Te je treba uveriti o naši enotnosti in solidarnosti."

Washington, D. C., 15. marca.—Po debati, ki je trajala samo poldruge ure, je bil načrt, da Amerika potroši \$3,415,457,250 za ojačanje bojne mornarice v prihodnjem fiskalnem letu, soglasno sprejet v nižji kongresni zbornici. Ko se je vršila razprava o gradnji novih bojnih ladij, so se člani zborničnega odseka za apropiacije sestali na tajni seji in diskuzirali o Rooseveltovi zahtevi, naj kongres dovoli sedem milijard dolarjev za financiranje pomoči Veliki Britaniji in Grčiji. Po seji je bilo naznanjeno, da bo odsek priporočil dovolitev te vsote. Vsa znamenja kažejo, da bo kongres sprejel zadevni načrt prihodnje srede.

Pred odsekom za apropiacije sta nastopila Harold D. Smith, direktor budžeta, in William S. Knudsen, član odbora za produkcijo bojne opreme. Oba sta priporočila načrt za financiranje pomoči Veliki Britaniji v sprejetje.

V teku debate o načrtu glede ojačanja bojne mornarice je kongresnik James G. Scrugham, demokrat iz Nevade, govoril o ameriški vojni nepripravljenosti. Dejal je, da so Združene države v tem momentu manj pripravljene na odpor proti invaziji nego je bila Velika Britanija pred osemnajstimi meseci.

Na podlagi načrtov bo Amerika zgradila čez tristo bojnih ladij vseh vrst v tem in prihodnjem fiskalnem letu. Med temi bo nekaj dragnetk; vsaka od teh bo stala \$53,400,000.

Zbornični odsek za justične zadeve je odobril načrt federalnega justičnega departamenta glede zaščite proti sabotaži. Načrt določa razširjenje sedanjih zakonov proti sabotaži. Ti bodo krili nadaljnje industrije, udeležene v produkciji bojne opreme, v smislu izvajanja programa narodne obrambe.

Abner H. Ferguson, direktor federalne stanovanjske administracije, je apeliral na senatni odsek za bančne zadeve, naj priporoči v sprejetje načrt glede federalnega financiranja gradnje novih delavskih stanovanj v industrijskih središčih.

Domače vesti

Iz Minnesote
Biwabik, Minn.—Rojak John Globokar je bil pred dnevi pri lokalnih volitvah izvoljen za "town supervisorja". S 499 glasovi je porazil dva nasprotnika.

Ropotajoča tovarna

Cleveland.—Več ko sto družin, med temi mnogo slovenskih, iz okolice St. Clair ave. in Trinitestdesete ulice je podpisalo prošnjo, naj sodišče ukaže, da Steel Improvement & Forge Co. ustavi ponočno delo v tamošnji svoji tovarni. Slovenski councilman John L. Mihelič je predložil prošnjo sodišču. Družine se pritožujejo, da v tovarni tako ropoče in razbija, da je nemogoče spati. Tazen tega se neprestano tresejo hiše in okna, kar še bolj povzroča nemir. Prizadete družine prosijo, naj družba postavi več strojev in podvoji delo podnevi, da bo lahko prenehala s delom ponoči. Med rojaki, ki so podpisali prošnjo, so John Princ, Joe Lunder, John Medoš, John Zaverl, Jakob Skala, Matilda Jalovec in Antonija Kompare. Mihelič je pred sodnikom izjavil, da se tudi Slovenski narodni dom trese vsled udarcev v tovarni. Sodnik še ni odločil.

Ranjena deklica umrla

Chicago.—V bolnišnici v St. Charlesu je 14. marca umrla Virginija Verbič za težkimi poškodbami, ki jih je dobila 9. marca pri avtomobilski nesreči, pri kateri je bila njena sestra Bernardina na mestu ubita in dva mlada fanta sta bila ranjena. Pokojnica je bila stara 22 let, rojena je bila v Ameriki in bivala je v Aurori, kjer zapuščala starše. Mlada slovenska četvorica, sestri Verbič in dva fanta iz Jolietta, se je peljala nekam na "good time," ko je avto tresel ob avtostruk, ki je stal na robu ceste.

Iz Clevelanda

Cleveland.—Dne 13. t. m. je v mestni bolnišnici umrla Mary Zalar, doma od Brezice, ki je bila v Ameriki 29 let. Tu zapuščala sina, hčer in brata.

Adamičeva brzojavka v stari kraj

Chicago.—Tiskovni biro jugoslovanskega poslanstva v Washingtonu poroča, da je pisatelj Louis Adamič 14. t. m. brzojavil iz Nogalesa, Arizona, kjer se nahaja, dr. Vladimirju Mačku v Zagreb, proseč ga, naj kot podpredsednik jugoslovanske vlade prepreči z ostalimi člani vlade vred vsako kapitulacijo Jugoslavije pred nacijo Nemčijo. Adamič pravi v brzojavki, da ima dva brata v jugoslovanski armadi in bilo bi mu žal prelivanja krvi rojakov v starem kraju, vendar bi raje videl, da Jugoslavija posnema Grčijo, namesto da bi se sramotno podala po zgledu Rumunije in Bolgarije.

Vihar zahteval mnogo žrtev

Marquette, Mich., 17. marca.—Upanje glede rešitve ribičev, katere je silen vihar zajel na Michigananskem jezeru, je izginjelo. Domneva je, da je okrog 45 ribičev, ki so se nahajali v zalivu Keweenaw, utonilo. Val mraza, spremljan z viharji, je zajel države na severozapadu. Čez 40 ljudi je izgubilo življenje v Severni Dakoti in Minnesoti. Vihar je divjal z brzino 85 milj na uro.

Abner H. Ferguson, direktor federalne stanovanjske administracije, je apeliral na senatni odsek za bančne zadeve, naj priporoči v sprejetje načrt glede federalnega financiranja gradnje novih delavskih stanovanj v industrijskih središčih.

JUGOSLOVANSKA VLADA SE ŠE VEDNO OBOTAVLJA

Odhod voditeljev v Berlin odložen

TURSKA ZAGOTOVILA BELGRADU

Belgrad, 15. marca.—Namestnik polet jugoslovanskih voditeljev v Berlin je bil odložen za nedoločen čas. Jugoslavija je še zunaj osišča in to kljub silnemu pritisku s strani nacistične Nemčije in fašistične Italije.

Premier Dragiša Cvetković in zunanji minister Aleksander Cincar-Marković se še nahajata v Belgradu, čeprav je bilo naznanjeno, da bosta odpotovala v Nemčijo. Sinoči objavljena vest se je glasila, da pojmeta v Nemčijo v ponedeljek. Ta vest je bila pozneje preključena in objavljeno drugo poročilo, da bosta morda šla v Nemčijo v sredo.

Belgradski listi so sinoči objavili vest, da bo nova vlada grške Tracije morda povabila Nemce, naj vkorakajo v Tracijo. Druga poročila se glase, da hrvaški separatisti se ne bodo upirali nacističnemu pritisku in da bodo celo pozvali Nemce, naj zasedejo Hrvaško, če jim bodo ti obljubili neodvisnost.

Istanbul, Turčija, 15. marca.—Šukru Esmer, urednik lista U. l. us, je večerj v svojem govoru poročil, da bo Turčija izpolnila svoje obveznosti napram Jugoslaviji, če se bo upirala z orožjem nacistični agresiji. Pomagala ne bo samo Jugoslaviji, temveč tudi Grčiji.

Esmer je posvaril Jugoslavijo pred pridružitvijo k osišču Rim-Berlin. Če bo ignorirala svariščila, tedaj ne more pričakovati pomoči s strani Turčije. Esmer je dalje naglasil, da bo Turčija branila svojo integralnost in neodvisnost proti vsem in vsaki sili. Njegova izjava je bila najbolj jasna o turški politiki, kar jih je bilo podanih v zadnjih dneh.

Ali bo Hitler napadel Turčijo, je še vedno predmet ugibanj v diplomatskih in vojaških krogih. Ti menijo, da Turčiji se ne preti nevarnost napada. Odrejen je morda, če in kadar pride Jugoslavija pod kontrolo osišča.

Metoda glede ugotovitve nosečnosti izboljšana

Chicago, 15. marca.—Medicinski oddelek državne univerze je naznanil odkritje nove metode pri ugotovitvah nosečnosti. Zdravniki pravijo, da se je metoda izkazala zanesljivo. Ta je bila preizkušana na več sto ženskah in definitivna ugotovitev je bila podana čez eno uro po preiskavi. Metoda Ascheim-Zondek, katere so se zdravniki doslej posluževali na splošno, zahteva dva dni časa, preden se pokaže rezultat. Odkritelji nove metode so dr. Frederick H. Falls, dr. V. C. Freda in dr. N. H. Cohen. Vsi so profesorji zdravniškega oddelka univerze.

Pospešitev evakuacije ameriških državljanov

New York, 15. marca.—Federalna pomorska komisija bo poslala dva parnika v Lizbono, da vzameta na svoj krov ameriške državljane, ki se nahajajo tamkaj. V Lizbono so prišli iz državi, ki so zapletene v vojni. Ameriški parnika Manhattan in Washington bosta prihodnji teden zapustila Newyorško luko in odplula proti Evropi. Na vsakem parniku je prostora za 1500 potnikov. Promet med New Yorkom in Lizbono vzdržujejo sedaj samo štiri ameriški parniki.

Milničniki stražijo jeklarsko tovarno

Green za vladno posredovanje v sporih

Pittsburgh, Pa., 15. marca.—Governor Arthur H. James je poslal državne milničnike v Bridgeville, da zastražijo tovarno Vanadium Steel Co., proti kateri je jeklarska unija CIO otklala stavko pred petimi tedni.

Milničniki bodo ščitili delavce pri transferiranju bojne opreme in sorodnega materiala. Governor je pojasnil, da je poslal milničnike v Bridgeville na poziv Johna Heinza, šerifa okraja Allegheny. Milničnikom poveljuje major Jacob C. Mauk. Ti so dobili instrukcije, naj nastopijo proti stavkarjem, če bi skušali preprečiti prevoz materiala. V stavki je zavezovalih 500 delavcev, članov jeklarske unije.

Los Angeles, Cal., 15. marca.—Harvill Aircraft Die Casting Corp. je morala zapreti tovarno zaradi stavke, katero je otklala National Association of Die Casters, unija CIO. Ta je šla v boj, ko je korporacija zavrnila zahtevo glede zvišanja mezde in izboljšanje delovnih pogojev.

Korporacija ima velika naročila od vlade. Ona izdeluje letalske pritliklave za Douglas Aircraft Co. Če stavka ne bo kmalu končana, bo morala tudi slednja kompanija ustaviti obrat.

Washington, D. C., 15. marca.—William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je podprl načrt glede ustanovitve posebnega vladnega odbora, ki naj bi posredoval v konfliktih med delavci in delodajalci v industrijah, ki so udeležene v produkciji orožja in bojnega materiala. Ustanovitev takega odbora so priporočili člani federalnega odbora za produkcijo bojne opreme.

Green in Philip Murray, predsednik Kongresa industrijskih organizacij, sta večerj konferencirala s predsednikom Rooseveltom v Beli hiši. Slednji se je izrekel proti ustanovitvi vladnega posredovalnega odbora. Njegov argument je bil, da odbor ne bi pospešil izvajanja obrambnega programa in bi deloval proti interesom delavskih unij.

Vlada išče izurjene delavce

Prostovoljna registracija naznanjena

Washington, D. C., 15. marca.—Nadaljnji korak, da se pospešijo produkcija v obrambnih industrijah, je bil storjen, ko je vlada naznanila prostovoljno registracijo izurjenih delavcev za dela v teh industrijah. Registracija se je danes pričela.

Paul V. McNutt, načelnik administracije federalne zaščite, je apeliral na brezposelne delavce po vsej deželi, naj se registrirajo v državnih uposledvalnih uradih v svojih distriktih. V apelu je naglasil, da se je pokazalo pomanjkanje izurjenih delavcev v več poklikih in obratih. Apel je bil naslovljen na pobudo odbora za produkcijo bojne opreme.

Domneva se, da je na reliefni listi in uposlednih pri gradnji reliefnih projektov okrog 5,000,000 oseb. Med temi je po mnenju McNutta najmanj 185,000 izurjenih delavcev, katere se lahko prenemi v obrambne industrije. Predvsem se opaža pomanjkanje tesarjev, kovinarjev, strojnikov in izdelovalcev orodja. Oni, ki že opravljata taka dela, naj se registrirajo.

ZASTOJ V POGAJANJH MED RUDARJI IN MAGNATI

Unija zahteva zvišanje mezde

LEWIS ZAPRETEL S STAVKO

New York, 15. marca.—V pogajanjih med reprezentanti premogovnih kompanij in rudarske unije United Mine Workers je nastal zastoj, ko so operatorji zavrnili kompromisni predlog, ki ga je stavlil John L. Lewis, predsednik unije. Operatorji so izjavili, da je bil Lewisov predlog le gesta, storjena z namenom, da dobi vse, kar zahteva.

Lewis je v imenu 400,000 organiziranih rudarjev naznanil, da je za vključitev provizije v dogovor, da se obrat v premogovnikih nadaljuje, če operatorji pristanejo na zahtevo glede zvišanja mezde. Sedanja pogodba med unijo in operatorji poteče 31. marca.

Charles O'Neill iz New Yorka, predstavnik operatorjev, je dejal, da hoče Lewis s svojo ponudbo dobiti naklonjenost javnosti. Če bi jo sprejeli, bi lahko vodil obstrukcijo na konferenci. Lewis je zanikal to obdolžitev in naglasil, da so rudarji pripravljeni prispevati svoj del k narodni obrambi s garancijo, da obrat v premogovnikih ne bo ustavljen na 1. aprila, ko poteče sedanja pogodba.

Unija zahteva zvišanje plače za dolar na dan, letne počitnice plačo in garancijo, da bo albern rudar delal najmanj 200 dni v letu. Sedanja pogodba določa sedemurnik in pet dni dela v tednu. Dnevna mezda za rudarje na severu je \$6, na jugu pa \$5.60. O'Neill se je izrekel proti zvišanju mezde in izjavil, da bi morali rudarji delati šest dni v tednu.

Lewis je dal razumeti operatorjem, da bo unija otklala stavko, če bo ta potrebna. To se bo zgodilo, čeprav bo formirana mašinerija za izravnavo spora s posredovanjem. Lewis je poudaril, da je zahteva glede zvišanja mezde upravičena, ker cene življenjskim potrebščinam stalno naraščajo.

Kot posledica zastoja, ki je nastal, ko so operatorji odklonili Lewisov predlog, je bil formiran odbor osmih članov, v katerem imajo operatorji in unija enako reprezentacijo. Ta odbor je šel takoj na delo, dočim je splošna konferenca naznanila odmor. Ta se bo obnovila, ko bodo člani tega odbora podali svoja poročila.

Hitlerjev agent izgnan iz Hondurasa

Tegucigalpa, Honduras, 15. marca.—Christian Zinsner, član štaba nemškega poslanstva, je bil večerj izgnan iz dežele na ukaz vladnih avtoritet. Te so ga obdolžile širjenja nacistične propagande in razpečevanja Hitlerjevih govorov in slik. Akcija proti Zinsnerju je bila podzvešana v smislu zaključkov vseseriške konference, ki se je vršila preteklo leto v Havani, Kuba.

Železnika nesreča v Rumuniji

Sofia, Bolgarija, 15. marca.—Devet oseb je bilo ubitih in 23 ranjenih, ko je tovorni vlak skočil iz tira pri Obonistu, Rumunija. Prometni minister in načelnik rumunske policije sta se odpeljala na pozorišče nesreče. Domneva je, da so sabotažniki pokvarili progo. Vlak je imel 32 vagonov, naloženih z oljem, ki so so vse razbili.

Organ of and published by Slovene National Benefit Society
Narodna in Zdravstvena Zveza (izven Chicago) in Kanado
\$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago
in Cincinno \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo
\$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincinno \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih
člančkov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine
(črtice, povesti, drame, pesni itd.) se vrnejo pošiljatelju
le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications
and unedited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vse, kar ima šik s listom
PROSVETA.

1637-39 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v obkroju na primer (March 31, 1943), poleg vsakega
listna na naslovu pošte, da vam je s tem datumom postala
redna. Ponovite jo prvotno, da se vam list ne ustavi.

Češki socialist protestira

Joseph Martinek, bivši urednik češkega socialističnega dnevnika Pravo Lidu v Pragi in zdaj tajnik Čehoslovaškega sveta v Ameriki, je pred dnevi objavil v newyorškem tedniku New Leaderju, glasilo socialno demokratične federacije, protest proti strastni agitaciji Normana Thomasa, voditelja ameriške socialistične stranke (kolikor je še eksistira), zoper večjo pomoč Angliji.

Martinek opozarja Thomasa, da nehoti pomagati Hitlerju ne glede na to, kako poštenu so njegovi motivi. Hitlerjeva taktika je, da povsod razpusti svoje demokratske nasprotnike in na ta način onemogoči med njimi vsako uspešno akcijo za obrambo demokracije. Dalje opozarja Thomasa, da svobodno socialistično gibanje v bodočnosti zavisi od poraza evropskih diktatorjev v tej vojni; ako po tej vojni ostanejo diktatorji na krmilu in si podvržejo še Anglijo, bo Amerika prisiljena žrtvovati svojo demokracijo v neprestanih konfliktih z diktatorji in v vedno večjem oboroževanju. Martinek je opozoril Thomasa, da zakon za hitro pomoč Angliji ni nevaren ameriški demokraciji, pač pa ji omogoča hitro akcijo v njeni potrebi.

Notiramo Martinkov protest v Prosveti, ker je pravilen, kajti Martinka poznamo kot dobrega socialistu že dolgo vrsto let.

"Novi red" v Evropi

Diktator Hitler uvaja "novi red" v vseh evropskih deželah, katere si je podvrnil s kruto oboroženo silo v zadnjem poldnevem letu.

Kako ta "novi red" deluje, je jasno iz poročil, ki prihajajo ves ta čas o položaju na Poljskem in v Čehoslovačiji, zadnje čase pa na Norveškem in v Nizozemski.

Na Norveškem se vrstijo nacistične smrtne obsode druga za drugo. Žrtve teh eksekucij so demokratični Norvežani, večinoma delavci, ki ne morejo več prenašati brutalne nacistične sužnosti.

Te dni so poročali, da so nacisti obsodili na smrt osemnajst Nizozemcev iz Amsterdama, mestu samemu, to je vsem Amsterdamčanom so pa naložili plačilo kazni v vsoti 30 milijonov dolarjev ameriške valjave. Čemu to barbarstvo? Samo zato, ker so se prebivalci Amsterdama naveličali stradanja. Nizozemci in Danci niso prej nikdar stradali; imeli so toliko mleka, sira in masla, da so ga lahko izvažali v tujino. Hitlerjeva razbojniška banda jim je pa zaplenila vse živžene zaloge in zdaj morajo stradati in stradajoči so demonstrirali za večje odmerke lastnih živil, dobili pa so več batin in nekateri svinčenke.

Tako posluša Hitlerjev "novi red" v zaslužnih deželah.

Peta kolona v politiki

Zadnje dni so bile v New Yorku izredne volitve za kongresnika in ob tem volilnem boju je Amerika doživela nekaj novega.

Vse petokolonske sile—nemški nacisti "bundovi", irsko-katoliška "krščanska fronta" in vse ostale antisemitske organizacije ter trockijevci—so z združenimi močmi agitirale za stalinovskega kandidata Eugena P. Connollyja, kateremu so komunistični voditelji nekaterih delavskih unij urinili nominacijo na listi ameriško-delavske stranke. John L. Lewis je odobril Connollyjevo kandidacijo. Tako popolno združene petokolonske fronte še ni bilo do danes v nobeni politični bitki v Združenih državah.

To pa še ni bilo vse. Petokolonskega kandidata je odprto priporočal volilcem v prizadetem distriktu tudi tabloidni dnevnik New York Daily News, ki je lastnina McCormickovih in Pattersonovih finančnih interesov, ki posedujejo težke milijone dolarjev.

To je novica! Zakaj je kapitalistično-burbonški članik priporočal kandidata združenih komunistov, nacistov in fašistov? Zato, ker McCormick-Pattersonovi interesi predstavljajo stališče ekstremne izolacije—in kandidat Connolly je tudi predstavljal ekstremno izolacijo na drugem koncu. Dva ekstrema sta v tem primeru zastopala eno in isto reč—in oba ekstrema imata to skupnost, da enako sovražita Roosevelta in njegovo zunanjo politiko!

Tako nizko je padla politika ameriških ekstremistov na obeh koncih.

Glasovi iz naselbin

Nekoliko o Vrhniku

Detroit.—V Prosveti večkrat čitam dopise naših rojakov, ki opisujejo svoje rojstne kraje. Meni se vidi, da so taki dopisi nekaj zgodovinskega in marsikoga ponese misel v svoj rojstni kraj. Tako sem se tudi jaz namenil, da površno opišem Vrhniko, kjer sem preživel svoja otroška leta. Vrhnika je znana v javnosti tudi vsled tega, ker je rojstni kraj pisatelja Ivana Cankarja.

Vrhnika se nahaja 20 km od Ljubljane proti Trstu, do Logatca pa je 9 km. Skozi njo pelje dunajska cesta—nekateri jo tudi imenujejo tržaška ali Napoleonova cesta, ki vodi z Dunaja v Trst. V naših krajih jo je zgradil Napoleon po svojem pohodu po Evropi. Takrat se je Kranjska imenovala Ilirija.

Vrhnika šteje 10-15 tisoč prebivalcev. Tam je važno cestno križišče, od kjer vodi cesta proti Borovnici, Podlipi in v druge gorske vasi. Tam je bilo več strojarj za usnje kot tudi velika opekarna za strešno in zidarako opeko. Največja pa je bila lesna industrija in trgovina. V prometu je bila ogromna količina lesa, desk, tramov, drv in druge vrste lesa. Dokler ni bilo železnice, se je ves ta transport vršil v Ljubljano največ z velikimi čolni po Ljubljanici, potem pa so s konji vozili na borovniško in logatsko-postajo. Če se ne motim, je bila enotirna železnica iz Ljubljane na Vrhniko speljana l. 1900.

Vrhnika je imela tudi svojo pivovarno, last Nemcev Frölich. Izdelovali so tudi milo in lojene sveče. Tam je tudi dekanija s tremi duhovni in tremi cerkvami s podružnico Verd. Glavna cerkev je sv. Paula na hribu. Tam je bila nekaj tudi štirirazredna šola, v katero je pohajal tudi pokojni Ivan Cankar. Druga cerkev je sv. Lenarda, tretja pa sv. Trojice, ki stoji na najlepšem hribu, s katerega je krasen razgled daleč po okolici. V jasnem vremenu se vidi tudi Ljubljana. Od cerkve naprej je lep gozd in v njegovem zatliju je Ivan Cankar pričel svoje prve spise o ljubezni do domovine in svoje matere.

V vznožju hriba leži na desni strani vas Stara Vrhnika, nad katero se vzpenja visok hrib Kuren, na njem pa stoji cerkev sv. Kurna. Vrhnika ima danes osemrazredno šolo, blizu katere je moderna mlekarana, v kateri izdelujejo sir in maslo razne kakovosti. Na Vrhniki je tudi ogromni izvirek Ljubljanske. Ta reka izginje v Logatcu pod zemljo pod imenom Pivka. Kam in kako vodi njena podzemna struga pod goro Ljubljanski vrh, je tajnost narave.

Južna železnica pelje z Dunaja v Trst. Nekaj kilometrov iz Ljubljane proti Logatcu se prog začne vzpenjati in ko pripelje do Borovnice, je že nekaj sto metrov visoko v hribu. V Borovnici je tudi visok, iz kamna zidan most. Ta železna cesta se vzpenja naprej, dokler ne prevozi Ljubljanskega vrha do logaške ravnine. Ko se peljete po tej železnici, imate lep razgled na Vrhniko in njeno okolico, posebno pa s postaje Verd.

Po ljubljanskem potresu l. 1895, ko so pričeli obnavljati po-

drto Ljubljano, so z Vrhnike izvozili ogromne količine opeke in lesa. Vse to, trgovina in promet, je bilo v obširnem razmahu pred svetovno vojno. Danes pa Vrhnika nima več trgovskega zaledja in ni več tistega življenja kot nekaj. Nekdanji veletrgovci so večinoma izginili, nekateri so prodali svoje gospodarstvo, drugi so pomrli. Vrhnika pa ima še danes vse pogoje za trgovski in gospodarski razvoj. Po dunajski cesti in južni železnici se je pred svetovno vojno pomikal velik promet med Trstom in Dunajem v obe smeri. Ako bodo v Evropi spremenjene meje, bo gotovo zopet odprta glavna pot med Dunajem in Trstom.

Z Vrhnike je šlo veliko domačinov v Ameriko. Naseljeni so po različnih krajih širom dežele, največ pa jih je v Clevelandu. V Detroitu nas je malo in smo raztreseni po vsem mestu. Vrhnika ima še več drugih zanimivosti, ki so mi pa že šle iz spomina.

Anton Jurca, 121.

S pota

Te dni sem čital v Prosveti dopis znanega "večnega popotnika" Jankoviča iz Clevelanda. Omenja o prihodnji konvenciji SNPJ in pravi, da tudi jaz pridem na to konvencijo v Pittsburgh. Ne vem, kje je pobral to "novico".

Vendar pa mi je s tem obudil razne spomine, tako tudi na konvencijo SNPJ, ki se je vršila l. 1915 v (Kranjsko) Slovenskem domu v Pittsburghu, na katero sem slučajno prišel. (In na kateri slovenski konvenciji nisem bil navzoč?) Spominjam se, da mi je danes že pokojni glavni odbornik SNPJ po mojem malem pozdravnem govoru, v katerega sem vpletel tudi Prosveto, rekel, če se mi dopade zaključek konvencije, da Prosveta postane dnevnik. Odgovoril sem mu, da sem prav kar prišel v Pittsburgh in da o tem še vedel nisem, ko sem Prosveto vpletel v moj govor.

Naprej se spominjam raznih incidentov iz časov ustanavljanja naših prvih organizacij, ko se kdo razkorači in bije po prsih, češ tudi jaz sem ustanovnik. Spominjam se močilca, ki je znal malo bolje "slovensko angleščino" kot mi drugi in slovenaki še govoriti ni maral, ko je pobiral "order". Ko se je v nekem kraju ustanovljalo društvo, je prišel, ko je bilo že vse končano, a mu je nekdo vseeno ponudil regalijo. Pripne si jo na prsa in se repenči, da je on vse ustanovil. Ko sem brskal po svoji zbirki in našel zapisnik iz onega časa, ni nikjer njegovega imena.

Dalje se spominjam, ko sem gledal zapiske, me je neki rojak opozoril: "Koliko si ti družtev ustanovil, toda nečeš častiti." Odgovoril sem mu, da za vso slavo, za katero so nekateri toliko lačni, ne dam piškavega oreha.

Pred menoj so podatki, ko sem pobiral za Ciril-Metodove šole v zatiranih krajih Slovenije. V koledarju te družbe so imena družtev. Razpečaval sem tudi vžigalice Ciril-Metodove šole. Nekega dne sem dobil pismo od centrale v New Yorku, v katere-

rem me vabijo v njih družbo, ker "mi imamo 35 procentov od tega dela". Narodna užaljen sem pustil to delo. Jaz sem delal in mnogo žrtvoval, drugi so pa procente vlekli. Ko sem potem to pustil, je vse nehalo, le slavo-spevneži so še nekaj časa delovali, ker so dobili dobiček in slavo.

Naprej se spominjam, ko sem deloval v počast narodnim mozem za spomenik, so nekateri lopnili po meni, češ zabogatel bo. Nabrani denar sem oddal ožjim sorodnikom slavnega pokojnega moža, kot so želeli, češ javno te napadajo, da bo "dobičakar" željni narodni Matija s tem obogatil." Enako me je pri nekem drugem podobnem delu nekdo naskočil, da sem zato jezen nanj, ker mi ne pusti priti v akcijo za spomenik.

So ljudje slavohelepci in ne delavci. Radi se postavljajo s častjo in slavo kot sraka, ožemljena s pavovim perjem, uživajo pa sadove onih, ki so kaj žrtvovali. Matija Pogorelec.

Is Kansasa

Franklin, Kans.—Želim malo povedati, kakšno vreme imamo tukaj. Zjad sneg pada že tri dni neprenehoma. Ko bi moral sejati solato in oves, pa za pečjo sedim.

Že zadnjič sem omenil, da preberem vse v Prosveti. Tako sem čital tudi članek, kaj bodo naredili s tistimi, ki niso državljanji, oziroma se niso hoteli registrirati. Da bi se vsaj podvžali in vzeli prvi papir. Tukaj v Pittsburghu, Kans., se pa zelo zanimajo za državljanstvo. Lani dne 21. novembra je državljanstvo dobilo 114 oseb hkrati.

Kdor se ni državljan, je najbolje, da se mlad podvžva: ker se bo v šoli za državljanstvo lažje učil kot pa star človek. Jaz jih poznam, ki so hodili po tri in tudi štiri leta v pripravljalo šolo, to je tisti, ki so bolj "smart". Če je človek bolj "green", kot sem na primer jaz, se ga učitelj prej naveliča.

Kar se mene tiče, sem imel dosti stitnosti, da sem dobil državljanstvo. Kar sem se danes naučil, sem jutri pozabil, tam pa hočejo, da vse znaš. Ko sem dobil diplomu, sem bil kmalu poklican pred sodnika, ki me je vprašal, s katero ladjo sem prišel, kar sem mu povedal. Ko me je vprašal, koliko otrok imam, sem odgovoril, da pet fantov. Nisem pa mu mogel povedati, kdaj sem bil rojen, ker sem izgubil rekord. Rekel sem, da enkrat poleti, ko so seno kosili. Pa mi pravi, da tukaj v Ameriki "kosijo mrvo štirikrat na leto in je dostavil, naj grem še v šolo in pridem drugič.

Toda v šolo nisem šel, marveč sem vzel bolniški list. Ko pridem zopet nazaj, me je vprašal, če sem šel v šolo. Rekel sem, da sem bil bolan. Ni me veliko vprašal, vprašal pa me je, če bi šel k vojakom. Seveda bi šel, toda mislim, kaj bi bilo s takimi starinami kot sem jaz, ki še dela ne morem dobiti, da bi lupil krompir. Če bi bil Strie Sam odvisen od takih, bi Hitler in Mussolini primarštrala v Ameriko brez "trubla".

Jakob Amershek.

Še en odmev na uredniškovo sugestijo

Philadelphia, Pa.—Z uredniškim člankom v Prosveti z dne 19. febr. se ne strinjam, kakor se ne strinja mnogo drugih dopisnikov. Ko sem prečital tisti članek, je bil moj prvi vtis, da je moral br. Garden imeti prste zraven. Mislim sem si, da je glavni urednik Ivan Molek iz kakšnega vzroka pooblastil svo-

Kongresnik Carl Vinson, demokratski iz Georgije in avtor zakonskega načrta za odpravo stavk v obrambnih industrijah.

jega pomožnega urednika Gardna, naj spiše tisto reč, kajti le Garden je po moji sodbi zmožen napisati kaj takega, toda zmotil sem se. Br. Garden piše v svoji koloni dne 4. marca, da je tisti članek delo samega glavnega urednika.

Aha, sem si mislil, če ga nisi še nikdar prej polomil, brat Molek, si ga s tistim člankom, ki je dokaz, da te je br. Garden že ugnal pod klop.

SNPJ ima že od začetka svojo napredno, delavsko in svobodnomiselno ideologijo, katero naj sedaj tvegamo po mnenju urednika? Vse kaže, da je urednik precej mahnil tudi po načelni izjavi jednote. Jaz sem odločno proti temu, da bi delavska politika izginila iz Prosvete.

John Novak, 284.

Uredniškova pripomba. Članek z dne 19. febr. nima nič opraviti z načelno izjavo SNPJ in nima nič opraviti z napredno, delavsko in svobodnomiselno ideologijo. Opraviti ima le s strankarsko-političnim pričkanjem.

Vesti iz Bridgeporta

Bridgeport, O.—Dne 5. marca sta odšla v armado Strica Sama Frank Kocjančič, član in nadzornik društva 13 SNPJ, in Joseph Strausa, član in nadzornik društva 640. Slednji je bil pri drugi zdravniški preiskavi v Fort Haysu odklonjen in je prišel drugi dan domov, Franka so pa naprej poslali. Sedaj sta že dva člana našega društva v armadi in gotovo jih bo še več, ker imamo še nekaj članov v starosti nabornega zakona.

Frank Kocjančič je edini sin v družini. Njegov oče, bivši tajnik našega društva, je umrl pred letom dni. Doma je sedaj ostala sama mati z eno hčerko, druga pa je omožena v Clevelandu.

Dosti slišimo tudi pritožbe glede članov SNPJ, ki so odšli ali bodo šli v armado, ker morajo opustiti bolniško zavarovanje. Pravijo, da druge organizacije ne delajo tega. Meni niso znana pravila drugih organizacij, sem pa mnenja, da bo moralna prihodnja konvencija ukreniti nekaj glede tega. Lahko na primer tako sklene, da član, ki gre v armado, ostane zavarovan tudi v bolniškem razredu, ali pa opusti to zavarovalnino za časa svoje službe v armadi. Tako bi ne bil nihče prisiljen ne na to, ne na drugo.

Sem vedno zagovarjal in se boril za SNPJ, ker se zavedam, da je vedno sledila smernicam, ki so odgovarjale duhu časa, in to bo gotovo delala tudi v bodoče. Gotovo je, da je dosti ležeče na delegaciji. In pittsburska konvencija bo ena najvažnejših v zgodovini naše jednote.

Precej se že piše o raznih problemih, kot na primer o pomoči starih članom in o drugih vprašanjih, katere bo treba proučevati. Smo v dobri velikih sprememb in nihče ne more povedati, kaj nam bo prinesla bodočnost. Nekak čudež in izjema smo pri SNPJ. Kadar kdo začne, se vleče kritika brez konca in kraja, veliko tudi iz osebne zavisti, kar organizaciji več škoduje kot koristi. Zato bi bilo bolje, da bi se poglabili v probleme, ki bi jih v skupnosti in pravem bratstvu lahko rešili na lep način in jih razčistili za konvencijo. Res je tudi to, da skoraj pred vsako konvencijo pride do nesporazumov in pretresanj.

Eno teh spornih zadev je omenil že glavni predsednik Vincent Cankar, namreč glede združitve malih držav v svrhu izvolitve delegatov. Prizadeta (Dalje na 3. strani.)

Gospodarski programi in delavstvo

Mariborska Del. Politika piše:

Naslov, ki nič ne pove, se vam zdi čudno, kaj bi se bilo pripomniti tema dveh morda. Oba pojma sta dobila poseben poudarilni značaj šele po svetovni vojni, v prvi in v drugi svetovni vojni. Gre za gospodarske programe, ki se morajo izvršiti v dosti bližnji prihodnosti. Programi so to, ki imajo nalogo delovne produkcije do skrajne možnosti, ne glede na delovni čas in ob skromnih mezdah, kar pomeni okrepitev kapitalističnega gospodarstva, ki se redi od dela. Ti gospodarski programi imajo pa še eno nalogo. Mednarodne razmere postajale bolj in bolj zapletene. Države morale zaradi tega oboroževati, prebiti svetovnega dela pa so porabile za pripravo vojno za mrtve investicije (naložbe).

V tesni zvezi s temi programi je nastala tudi prenaporno delo, izkoriščanje delovne sile do meje, ki škoduje narodnemu zdravju danje in bodoče generacije. Zakaj vsako naporno delo je morilec narodov, zlasti v socialne razmere niso dobre.

V teh gospodarskih programih se pravzaprav tudi načelo raznih bitk, bitke itd.

Vse to izvajanje gospodarskih letk, tako no s proslavo urnih in spretnih junakov ima namen vzbujati med delavstvom težnje v opravljanem delu neglede na to, ali je potrebno, komu koristi in če ne škoduje delu v taki tekmi lahko prehitro iztroši vse delovne sile v petih ali desetih letih, namesto da bi delal trideset let. Tekma škoduje zdravju. Saj vsi vemo, kako je z izčrpanim delavcem. Vse ostalo življenje hira in delavec in nima nič od življenja, čeprav je dal zadnjo silo, zadnji čut v službo delati ni telesno več zdrav, če je fizično ali duhovno oslabil, se vleči kot senca po svetu in je lego sebi in drugim, ker je podoben otroku, je zaradi oslabelosti izgubil takorekoč življenje.

Nešteto dokazov navajajo zdravstveni in nični strokovnjaki iz mehanizirane industrije in težkega dolgega dela v gospodarstvu. Kakšno je naše stališče v teh vprašanjih? Socialisti smo vedno trdili, da kdor dela, kdor pa ne dela, naj tudi ne je. Delo je potrebno, da se z njim preživljamo. Reči dalje in smo še vedno tega mnenja, da je obrazba, spretnost, tehničarstvo, produkcija živju človeštvu, to je, znanje in tehnika ne veku olajša delo in življenje. Statistično kazano, da bi ljudje lahko zadovoljivo na svetu, če bi vsak delal za ohranitev življenja dve uri na dan. Delo bi moralo bavljati življenjske potrebe. Da je resnice v tem, potrjuje tudi zločinska gospodarska politika, ki omejuje potrebno proizvodnjo življenjskih potrebščin ali produkte, ki potaplja v morju. Nezaposlenost nastaja v nem torej zaradi neracionalne porabe delovne sile, predolgega delovnega časa in prevelike izkoriščanja delovne sile. Nekateri zaradi onemoglosti, drugi pa nimajo dela.

Tako smo kratko označili svoje stališče pram silni propagandi, ki trdi, da je izostanost dela po uvodoma navedenem načinu rešitev iz gospodarske in socialne propagande. O tej rešitvi imamo nekoliko drugačno mnenje. Danes so razne letke vročini pojavljajo se po teh programih nerentabilna oboroževanje in drugačno velika stradanja na dela. Zaposleni so domala vsi ljudje, če nam je jasno, da bi za preživljanje delavci zadoščali dve uri dela na dan, tedaj nam biti jasno, da to intenzivno delo ni potrebno in da bo potem, ko bo to delo opravljeno, ne prinaša realnih sadov, nastopila kriza zaposlenosti, ki se z dosedanjimi primeri razlikuje. Ob taki relativni produkcijski intenzivnosti (navidežno povečanje proizvodnje) nastopi nepremostljiva kriza v gospodarstvu, socialnih razmerah, s katerimi današnja propaganda ne računa.

Program za bodočnost mora biti drugačen—intenzivnost (povečanje) v pravcu, ki nes naglašajo, je proti razumu. Deliti se produktivno (ustvarjajoče) delo, skrajšati delovni čas, olajšati delo zaradi tehničarstva (navidežno povečanje proizvodnje) je treba produkcijo povečati in da delovni čas uničuje gospodarstvo. Ali te fikcije, kakor smo povedali zgoraj.

Nova doba, novi časi pa zahteva moderniziranje gospodarstva. In to moderniziranje logično predvideva gospodarski program za vse, za človeško družbo. In tudi za razumsko delo in delovanje je potrebno meten načrt ali program.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 17. marca 1921)

Domače vesti. V Jenny Lindu, Ark., vzjel življenje 65-letni John Lavrin iz ščja pri Liti.

Delavske vesti. Klavniški delavci v Č. se pripravljajo na stavko.

Inozemstvo. Na Irskem je bilo obelodolirskih revolucionarjev.—Med francoskimi irki v okupiranem Porurju in nemških delavci so krvavi spopadi.

Sovjetska Rusija. Poljaki in sovjeti pravljajo na podpis miru.

Člani unije Farm Equipment Workers piketirajo tovarne International Harvester Co. v Chicagu.

Novice iz starega kraja

Slovenije

MLADA MATI JE V SAVO

Krško, 4. januarja.—Dne 3. jan. se je razširila po mestu vest, da je skočila v Savo 30-letna mlada mati. Franciska Buršičeva, žena mehanika. Franciška je bila ves dan zelo potrta in je gotovo storila svoje obupno dejanje. Neki deželni zmedenosti. Neki deželni zmedenosti. Neki deželni zmedenosti.

Prva letošnja žrtev je postal 32-letni progovni delavec Ferdo Vrečko, ki je uslužben pri tukajšnji progovni sekciji. Bil je zaposlen pri čiščenju tračnic pri kretnici, s katere je skupno s svojimi tovariši spravil sneg. Okoli 11. dopoldne pa se je vrátil iz glavnega kolodvora v kurilnico železniški stroj. Neslišno se je bližal kraju, kjer je čistil tračnice Vrečko. Stroj ga je zajel in nekaj metrov potegnil s seboj. Nesrečni Vrečko je obležal z zlomljeno desnico in drugimi hudimi poškodbami na hrbtu.

Takoj so bili poklicani reševalci, ki so vsega krvavega in nezavestnega Vrečka prepeljali v splošno bolnišnico, kjer si zdravnik na vso moč prizadeval, da bi mu rešili življenje. Njegovo stanje je kritično. Zlasti trepetečo za njegovo usodo dragi svojci. Le posebno srečno naključje bi ga moglo ohraniti pri življenju v usodni borbi med življenjem in smrtjo.

Smrt pri štedilniku
Zgornji Log pri Litiji, 8. januarja.—Letošnja zima terja mnogo več življenj, kakor druga leta. Poslednje dneve stalno zvonjka navček in naznanja nove preselitve v večnost.

Enadoma je umrla tudi 60-letna Marija Kresova, ki je gospodinjila svojemu bratu vdovcu, znanemu banovinskemu cestarju in ribiču Nacetu Kresu. Pred leti mu je umrla žena in je teta Marija prevzela skrb za vzgojo in gospodinjstvo. Včeraj zjutraj je gospodar odšel s se, teta Marija pa je pripravljala zajtrk za otroke, ki so zaradi počitnic nekaj dalj poležali kakor običajno. Ker tete nekaj časa ni bilo v sobo, je šla najstarejša nečakinja pogledat, če ji je treba v kuhinji kaj pomagati. Tedaj pa je ugledala prizor, ki jo je močno prestrašil. Teta Marija je ležala poleg štedilnika nagibna in brez vsakega življenjskega znaka. Dekle je priklicalo ostale otroke, da bi teto dvignili. Nagla smrt ljube tete je malčke tako prestrašila, da so preplašeni zbežali do sosedov in obvestili nato tudi očeta, da mu je sestragospodinja nenadoma preminula.

Zidanec na Dolenskem obiskuje tolati
Sv. Duh pri Krškem, 9. jan.—Še nikdar ni bilo v tukajšnji okolici toliko vlomov in tatvin kakor poslednji čas. Res je, da revščina in draginja vplivata demoralizirajoče na siromašne ljudi, vendar so se zlikovci najbolj specializirali na vlope v vinske hrame in zidanice.

Ker je bilo minulo leto malo vina in ima dobro ceno, so prišli tatovi najprej na svoj račun. Dihal so jim seveda tudi kokošje in svinjske pečenke, ki so si jih privoščili sem ter tja. Samo v okolici Sv. Duha je bilo pred kratkim izvršenih 11 vlomov v vrednosti okrog 17,000 din. Po

Spuščen socialistične rokove organizacije
Poročali smo že, da so bile z lokom ministra notranjih del spuščene vse strokovne delavskih organizacije, ki so bile vključene v "Zedinjeni delavski sindikalni zvezi Jugoslavije" (URSSJ) v Beogradu. Takoj po obljubi dekreta o razpustu 31. decembra so bili zapечатeni vsi lokalni organizaciji, ki so pripadale URSSJ tako zvana "Strokovna komisija", ki so jo tvorile te delavskih organizacije: Zveza kojarjev, Zveza živilskih delavcev, Zveza lesnih delavcev in sorodnih strok. Zveza rudarjev, Zveza železniških delavcev, Zveza stavbiniških delavcev, katere delovanje je bilo že pred časom oblastveno ustavljeno. Zveza zasebnih nameštencev, Zveza brivskih pomočnikov in Organizacija hišnih pomočnikov. Vse te organizacije skupaj so imele okoli 3000 plačujočih članov.

Uganila se je
Maribor, 4. januarja.—Ob zimskih dnevi ko sneži in ko imajo ljudi svoje zmsko veselje po zimskih poljanah in rebreh, so v Mariboru življenja naših železniških progovnih delavcev, ki so poslednjič bližnji proge. Ob snežnih vzhajih namreč železniški progovi skoraj stalno, kar je nekoličrat usodno za življenje

zastugi raških orožnikov, zlasti pod vodstvom komandirja stanice Kirigina, njegovega pred par dnevi došlega namestnika Mirtiča in podnarednika Grudna, je uspelo poloviti petčlansko tolpo, med katero je bila tudi ženska, ki je bila strah in trepet vsej okolici. Bili so to trije bratje Vajdiči, Franc, Martin in Justin ter Cerovšek Franc in Cerovšek Mitka, vsi doma iz Nove gore pri Sv. Duha. Orožniki so jih odpremili v sodne zapore v Krško. Ljudstvo okrog Sv. Duha se je sedaj malo oddahnilo. Toda niže Sv. Duha, okrog znanih vinskih goric Drenovec, Senuš in Straže pri Leskovcu, pa še straši druga vlomilska tolpa in skoro vsako noč vlamlja v zidanice in vinske hrame, da so vinogradniki v stalnem strahu.

Nekateri vlomilci so tako predrzni, da so vino v okolici prodajali za polovično ceno tihotapcem, ki so ga nosili ob izplačilnih dnevih v Trbovlje na prodaj. Upati je, da bo tudi ta druga tolpa prišla kmalu v roke pravici, ker so ji že na sledu. Čuje se, da nekateri posestniki dosti vedo pa se ne upajo izdati, ker se boje maščevanja tatinske tolpe. Želati je, da gredo pošteni prebivalci brez strahu na roke orožnikom, da bodo strahovalci in nočni vinski "tovorniki" kmalu za zapahi.

"Arijanizacija" trgovskih firm na Holandskem

Amsterdam, Holandska, 15. marca.—Nacijske oblasti so podvzele korak glede "arijanizacije" trgovskih firm v okupirani Holandiji, ko je vrhovni komisar Arthur Seys-Inquart izdal dekret, da ne more biti nobeno židovsko podjetje prodano ali oddano v najem brez njegovega dovoljenja. Dekret ima preprečiti namišljeno prodajo podjetij, da se zakrije židovsko lastništvo. Druga provizija daje komisarju oblast imenovanja upraviteljev in likvidacije židovskih firm. Dekret določa ostre kazni za kršilce.

Sodišče zavrnilo priziv bivšega guvernerja

New Orleans, La., 15. marca.—Federalno apelatno sodišče je zavrnilo priziv bivšega guvernerja Richarda W. Lecheja, ki je bil na obravnavi spoznan za krivega zlorabljanja pošte v sleparske namene in obsojen na deset let zapor. Sodišče je izjavilo, da je bila obsodba izrečena na podlagi neodvrgljive evidence. Leche je odstopil kot guverner Louisiane v juniju 1. 1939 po odkritju političnega škandala. V zapor je bil obsojen na obravnavi pred federalnim sodiščem v Alexandriji v juliju preteklega leta.

Eksplozija razdejala špansko smodnišnico

Seville, Španija, 15. marca.—Okrog 50 oseb je bilo ubitih in čez 500 ranjenih pri eksploziji, ki je nastala v smodnišnici v Santa Barbari v bližini tega mesta. Eksplozija je nastala, ko je zabož s strelivom padel iz roke nekega delavca. Mnogo hiš v bližini smodnišnice je eksplozija porušila in čez 3000 ljudi je ostalo brez strehe.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2 strani.)

društva bi morala že sedaj delovati, da bi ne prišlo do nepotrebnih nesporazumov. Kar se tiče sugestije, da bi Prosveta postala samo list za društvene in kulturne zadeve, bi izgubila ves pomen. Treba pa je, da se držimo dostojnosti pri dopisovanju in o političnih problemih naj se razpravlja v smislu demokratičnega socializma. Tako bi ohranili princip svobodne besede, pisane v dostojnem tonu in v pravcu pravil in zakonov. Je še dosti, o čemer bi se dalo razpravljati, toda se še pozneje oglašim.

Zopet je lep pojav od strani članstva SSPZ, ki so odglasovali, da se njih odbor zopet lahko pogaja s SNPJ za združenje. Da bi res bila prihodnja konvencija naše jednote tudi združitelna konvencija s SSPZ.

Dne 26. aprila bo naš klub Naprej 11 JSZ obhajal majsko proslavo in svojo 15-letnico. Kakšen bo program, bomo poročali pozneje. Za ples bo igral Simoničev orkester iz Clevelanda, ki je igral tudi na naši lanski majski priredbi. Saj se še spominjate te godbe, ki je ugašla starim in mladim s pravimi slovenskimi komadi. Ljudje so tako plesali, da nisi mogel v dvorano.

Klub Naprej je bil ustanovljen 29. novembra 1925. Ker pa so razmere tako slabe v teh krajih, smo slavje prestavili in ga bomo praznovali skupno z majsko proslavo v soboto zvečer, 26. aprila. Naš je edini socialistični klub v tem kraju in v njegovem področju se je v zadnjih 15 letih storilo že ogromnega dela za delavski pokret. Razen prvih par mesecev, ko je bil tukaj še br. A. Garden, je ves čas tajnik kluba podpisani. In ako hočeš, da napreduje taka organizacija kot je Naprej, je treba dosti dela, toda do sedaj smo premostili vse zapreke. Kako bo v bodoče, ne vemo, ker časi so zelo temni pred nami.

Da se ta proslava praznuje na najlepši način, se bomo obrnili na vsa društva in somišljenike, da nas od blizu in daleč posejijo ta dan. Še na vseh majskih proslavah smo imeli posetnike iz vseh krajev te okolice in upamo, da se bodo odzvali tudi sedaj. Več o tem bomo še poročali.

V nedeljo, 2. marca popoldne, je govoril v Češki dvorani mr. Woods, federalni administrator starostnega zavarovanja. Ker ni bilo na shodu dosti naših ljudi, smo sklenili, da ga dobimo v našo dvorano v nedeljo, 6. aprila. Nastopil bo ob treh popoldne po naši društveni seji. Torej bratje in sestre ter drugi rojaki, posetite to predavanje!

Na shodu v Češki dvorani se je nekdo izrazil, da študira ta zakon že par let, toda se je od govornika več naučil kakor ves čas, ko je sam študiral zakon. In mr. Woods govori lepo, da ga je lahko razumeli. Tudi razložil vsako točko zakona, potem pa se mu lahko stavljajo vprašanja. To je v korist nas vseh in zakaj bi se ne poslužili, ker nas nič ne stane. Če stvari sami ne razumemo, moramo iti k advokatu po nasvete, kadar jo potrebujemo, kar pa stane denarja. Tukaj je vse brezplačno.

Joseph Snoy, 13.

Slika kaše predilnico v Chungkingu, Kitajska.

Od človeškega diha do umetne peči

Kurjava primitivnih ljudstev

Umetnost, da se lahko grejemo, je ena izmed najimunitnejših človeških pridobitev. Najbolj preprosto kurjavo srečujemo, če ne upoštevamo modernih naprav v večjih mestih, pri severnih ljudstvih.

Islandska krmečka hiša sestoji iz več zapovrstnih koč, ki jih obdajajo debele stene iz robatih kamnov in ruše. Če stopiš v takšno hišo, prideš najprvo v sprednji prostor, potem v kuhinjo, kjer gori ogenj iz šote.

V najprimitivnejših okrožjih Islandije uporabljajo še cenejšo, a vendar najumetnejšo peč sveta: namreč človeška pljuča. Človeški dih je v tesno zaprtih kočah edina kurjava. Gospodar pridaje temu iz roga pošten ščepec kadilnega praška. Za civiliziranega človeka postaja zrak potem čedalje neprijetnejši in neznošen. Islandci pa v takšnem ozračju prav dobro prenesejo.

Tudi v eskimskih iglujih so človeška pljuča glavno kurivo. Učinkuje tako izdatno, da naletiš v teh ledenih kočah pogostoma na temperaturo 30 do 40 stopinj. A tudi svetilke z ribji moljem ogrevajo Grenlandce.

Kirgizi morajo v mrzlih dneh svoje otroke, da jih obvarujejo strašnega mraza, postavljati v topel pepel. V njihovih klobučevinastih jurtah tli običajno kupček trstja in posušene gnoje.

V kožatih šotorih severnoameriških Indijancev in Laponcev plapolajo kupi dračja, v bednih zemeljskih kočah sibirskih rodov pa gorijo z ribjim oljem namazane kosti. V bednih lesenjajah irskih najemnikov se kadil grizoč ločni ogenj.

V vseh teh bivališčih je ogenj sredi prostora na golih tleh. Ognišče nahajamo v starih časih samo v kladarah Fincev in v bivališčih španskih ter grških kmetov v goratih predelih, v flovnatih kočah stanovaških ljudstev, v snažnih opečnih stavovstvih Holandcev in še v bivališčih nekaterih drugih ljudstev.

Grški "kamini" in italijanski "brazeri" niso nič drugega nego posode z žarečim ogljem, nad katerimi si ogrevava roke. Turki in Armenci so skrbnejši: ponev z žarečim ogljem postavljajo pod miško, ki jo zavestijo s preprogami, tako da strupene sopare ne prihajajo ljudem v pljuča. Tudi Kitajci in Japonci se zadovoljujejo s takimi ponvami, toda v njihovih hišicah iz lahkega bambusa in tenkega papirja jim ni prav tako. To spoznamo že iz tega, da pijejo Mongoli v mrazu mnogo čaja in se v stanovanjih odevajo v kožuhe.

Mnoga južna ljudstva odklanjajo peč, toda Rimljani so že vedeli, zakaj častijo tudi boginjo Fornaks, boginjo zidane peči.

Uganil je
"Ali veš, kaj mi je včeraj Mirra odgovorila na mojo ženitveno ponudbo?"
"Ne."
"Vraga, kako si mogel to tako hitro uganiti?"

Vsvoja
Oče: "Gotovo si ti, Peter, naučil papigo teh grdih izrazov!"
Peter: "Ne, oče, zmerom sem ji pripovedoval tisto, česar ti nisem govoril."

Po stoletnem odmoru so 980 sledili novi vpadi Vikingov. Tedaj je bila Anglija 36 let zaporedoma neprestano prizorišče danskih roparskih pohodov. Ejuje so plačevali odkupnino, tako zvana "danegeld" ali "gafol". Do 1014 je prebivalstvo Anglije plačalo Dancem 158,000 srebrnih funtov ali 1.955.000,000 din, kar je bilo za tedanjí redko poseljeni narod izredno velika vsota.

Leta 1013 je nastopila nova faza v danskih napadih na Anglijo. Kralj Svein se je odločil, da Anglije ne bo več ropal, nego zedinil s svojo dedno kraljevino Dansko. S sinom Knutom se je odpejal na Angleško. Po Sveinovi smrti je Knut postal z angleškim kraljem Edmundom sovladar, po smrti pa legitimni samovladar. Knut Veliki je vladal do 1035, njegov sin Hartaknut do 1042. Z njim je umrla danska dinastija. Angleži so si izvolili plemiča Edvarda za kralja. Tako je prenehala personalna unija med Anglijo in Dansko in z danske strani ni bilo nobenega poizkusa več, obnoviti jo.

Invazije Vikingov so potem prenehale. Še enkrat je prišel sovražnik na otok preko morja, toda to pot niso bili Vikingi s severa, nego oni, ki so se zasedrali v francoski Normandiji. Ti so, kakor smo svojčas že poročali, premagali angleško vojsko 1. 1066 v strašni bitki pred Londonom. Pohod Viljema Osvojevalca je pa bilo zadnje invazijsko dejanje, ki je zaključilo dobo velikih preizkušenj za Angleže, od 790 do 1066.

Anglosasi so potem, ko je po odkritju Amerike zaživela Evropa k neslutnemu vzponu, kmalu prevzeli vladno nad oceani svoje roke. Prebudil se je v njih prastari pomorski duh, ki jih je tudi prignil iz njih pradomovine na Velikobritanske otoke. Zagospodarili so mogočnim pokrajinam sveta, ustvarili si imperij, ob katerega udarjajo zdaj vse drugačni nasprotniki, kot jih je poznala angleška zgodovina v preteklosti. Znova je izolacijska lega Velike Britanije izpostavljen poizkusom vdora, pred licem Evrope ustvarja matica mogočnega imperija gigantske napore za ohranitev svobode in demokratičnega razvoja. Ves svet je priča dogodkov, ki bodo vpisali v nove strani zgodovine poglavja, iz katerih bo izšel nauk, ali je mogoče silnim, modernim državam ponoviti zglede iz davne preteklosti ter zlomiti odpor nasprotnika, ki ga je izvrstna oceanska lega, odpornost narodnega duha in ljubezen do svobode, postavila na zavirljivo lestevico človeškega razvoja. —ine.

Ameriški reporter aretiran v Berlinu

Berlin, 15. marca.—Richard C. Hottelet, dopisnik ameriške časopisne agencije United Press, ki je bil aretiran na obtožbo špijonaže v prilogi neki sovražni državi: Katera je ta država, oblasti niso hotele povedati. Izjavile so le, da bo to odkrila obravnava.

Is otroških ust

"Očka, zakaj si pa tedijanci mažejo obraz z barvanji?"
"Preden grede v boj, si ga namazajo, da se jih sovražnik bolj boji."
"Drugi dan priteče mali ves razburjen v očetovo sobo: "Očka, pazi se, mama gre v boj!"

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE

so vsi društveni tajniki in tajnice in člani, ki jih društva izvolijo v to vrsto. Naši nastavljeni lokalni in potovalni zastopniki za določena okraje so:

- Louis Barhorich, za Milwaukee, Wis. in okolice.
- Anton Jankovich, za Cleveland, Ohio in okolice.
- Andrej Pirtz iz Ely, Minn., za državo Minnesota.
- Frank Klun iz Chisholm, Minn., za Chisholm in okolice.
- Frank Cvetan iz Tire Hill, Pa., za vso srednje-vzhodno Penno.
- Anton Zornik iz Herminie, Pa., za vso zapadno Pennsylvanijo.
- Joe Peternei iz Library, Pa., za zapadno Penno.
- John Zornik za Detroit in okolice.

Poleg vseh teh pa lahko vsak član ali naročnik sam pošlje svojo naročilno direktno listo

PROSVETA
2657 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

Člani Jeklarske unije CIO piketirajo tovarne Bethlehem Steel Co. v Lackawanni, N. Y.

POLOM

ROMAN IZ VOJNE L. 1870-71

EMILE ZOLA

Preložil VLADIMIR LEVSTIK

(Se nadaljuje.)

Maurice je zdaj razumel polagno, nepremagljivo okoljenje, ki se je vršilo in zaključevalo. Zjutraj je videl Pruse, kako so se izlivali iz Saantalbertske soteske ter dosegli Saint Menges in nato Fleigneux. In zdaj je slišal za Garrenskim gozdom grmenje gardinskih topov in pričel opazovati druge nemške uniforme, prihajajoče preko Givonnskih gričev. Še par minut, in obroč se je moral skleniti, garda podati roko. V armadnemu zboru ter obkrožiti francosko armado z živim zidom in s treskajočim pasom topništva. V obupni misli, napraviti zadnji poizkus in prodreti ta prihajajoči zid, se je moral goditi, da se je divizija rezervne konjice pod poveljstvom generala Margueritte-a zbirala v neki dolini ter se pripravljala k naskoku. Šla je v smrtno atako brez možnosti uspeha, samo za čast Francije. Maurice, ki je mislil na Prospera, je bil gledalec tega strašnega prizora.

Ze izza rane zore je Prosper na neprestanih marših sem in tja podil svojega konja vedno le z enega konca lily-ske planote do drugega. Zbudili so jih bili v jutranjem mraku, brez signalov, moža za možem, in ko so kuhali kavo, so skušali skriti vsak ogenj za razprostrtim plaščem, da ne bi opozirili Prusov nase. Nato niso izvedeli ničesar več; slišali so topove, videli oblake dima in gibanja pehote, ki so se vršila v daljavi, a v popolni brezdelnosti, v kateri so jih puščali generali, niso imeli niti najmanjše vesti o bitki, o njenem pomenu in njenih uspehih. Prosper je padel od zaspnanosti, veliko trpljenje, ki ga je bil prestal, nakopičena trudnost in spanec, ki ga ob zibajočem trahu konja ni bilo mogoče pregnati — vse to je zmagovalo nad njim. Mučile so ga prikazni; videl se je na zemlji, smradl je na žimnici iz kremena, in sanjal, da spi v dobri postelji z belimi rjuhama. Po cele minute je v resnici zadremal na sedlu in je bil le še reč, ki jo je odnašal marš, kakor se je zdelo njegovemu dirjajočemu konju. Mnogo tovarišev je tako popadalo s konji; bili so tako trudni, da jih glas trobente ni več budil. Morali so jih spravljati na noge ter jih z brcami dramiti iz uničenosti.

"A kaj vendar počenjajo, kaj vendar počenjajo z nami?" je ponavljal Prosper, da se otrese tega neodoljivega drevjenja.

Topovi so grmeli že od šeste ure. Ko so jezidili po nekem bregu navzgor, je ubila granata dva tovariša ob njegovi strani. Nekoliko dalje je padlo še troje drugih, ki so jim krogle preluknjale kožo, ne da bi kdo vedel, odkod lete. Ta nepotrebni in nevarni vojaški izprehod preko bojišča je bil tak, da bi bil človek obupal. Naposled, okrog ene, je zaznal, da so jih sklenili vsaj spodobno poslati v smrt. Vsa divizija Margueritte — trije polki afriških lovcev, polk lovcev na konjih in polk huzarjev — se je bila zbrala v zarezni ozemlji, nekoliko pod Kalvarijo, na levi strani ceste. Trobente so zatrobile "na tla!" in zaslila se je povelje častnikov:

"Pritegnite pasove, zavarujte prtijago!"

Prosper je bil skočil s konja; iztezal se je in božal Zefira z roko. Ubogi Zefir! Tudi njemu je bilo prav tako neumno kakor gospodarju, in pasji posel, ki ga je moral opravljati, ga je bil popolnoma umoril. Pri vsem tem pa je nosil neverjetno breme: pred sedlom perilo, preko njega zviti plašč, za sedlom bluzo, hlače in prečno vrečo s pripravo za snaženje, čez vse to vrečo za provijant, ne viševši kozlovega meha, vojaške steklenice in vojnega kotla. Nežno so-

čutje je polnilo jezdečevo srce, ko je natezal jermene in se ogotavljal, da vse dobro drže.

Bil je krut trenotek. Prosper, ki ni bil strahopetnejši od drugih, si je zapalil cigareto, tako suha so mu bila usta. Kadar se bliža ataka, si lahko sleherni reče: "To pot obležim! To je trajalo pet ali šest minut; govornica je šla, da je jezidil general Margueritte naprej, razgledoval ozemlje. Čakali so. Vseh petero polkov se je bilo postavilo v treh kolonah, vsaka kolona tri škadrone globoka — pač dovolj krme za topove.

Naenkrat so trobente zadonele: "Na konja!" In skoro istočasno je zapel drug signal: Sabljo v roko!"

Polkovniki vseh polkov so bili že zajahali naprej, da zavzemo svoja bojna mesta, petindvajset metrov pred fronto. Kapitani so bili na svojih mestih na čelu oddelkov. Zdad se je ob smrtni tišini pričelo čakanje. Nobenega šuma, nobenega diha ni bilo več slišati pod žarečim solncem. Le še eno — zadnje povelje, in vsa ta nepremična masa se je imela premakniti in se z brzino burje vreči naprej.

A v tem trenutku se je pokazal na grebenu griča častnik na konju; bil je ranjen, dvoje mož ga je držalo. Najprej ga niso spoznali; nato se je dvignilo srdito mrmranje in mahoma narastlo do besnega trušča. Bil je general Margueritte, ki mu je krogla predrla lice in ga ranila na smrt. Govoriti ni mogel; samo z roko je mahal tja proti sovražniku.

Kričanje je venomer naraščalo.

"Naš general... Masčujmo ga, masčujmo ga!"

Takrat je polkovnik prvega polka visoko dvignil svojo sabljo in kričnil z gromovitim glasom:

Trobente so zadonele in masa se je premaknila, najprej v trahu. Prosper se je nahajal v prvi četi, a skoraj na skrajnem robu desnega krila. Največja nevarnost je v sredi, ki si jo sovražnik z instinktivno zagrizenostjo izbira za cilj streljanja. Ko so bili na grebenu Kalvarije ter so pričeli po drugi strani jeziditi navzdol proti širni ravnini, je Prosper v daljavi kakih tisoč metrov prav jasno videl pruske kareje, nad katere so jih gnali. Sicer pa je dirjal kakor v sanjah, s plavajočo lahkotnostjo spečega človeka, in z nenavadno praznoto možganov, ki ga je puščala brez vsakršne misli. Bil je stroj, obračajoč se pod nepremagljivim vzgonom. Poveljniki so ponavljali: "Uzdo k uzdi!" da bi čim najtesneje sklenili čete in jim dali odpornost granita. Nato, čim hitrejši je postajal trab in se izpreminjal v divji galop, so afriški lovci po arabski šegi izušali divje kričke, ki so delali njihov konje blazne. Kmalu je bilo vse samo še satansko drevjenje, peklenški lov in besen galop, ki ga je spremljalo praske-tanje krogelj, ki so udarjale ob kovino, ob skodelice, vojaške steklenice, medenino uniform in konjskih opravi, kakor rožljajoča toča. Skozi točo pa je šel orkan z burjo in bliskom, ki je tresel zemljo in puščal v solnčnem soju vonj po sežgani volni in znojnih zvereh.

Po petsto metrih je Prosper padel, pod strašnim trkom, ki je odnesel vse s seboj. Zagrabil je Zefira za grivo, da se je mogel zopet pognati v sedlo. Sreda, obsuta s krogliami in izdolbena od streljanja, se je pričnela umikati, dočim sta se obdedve krili razpršili in stopali nazaj, da obnovita svoj naskok. To je bilo nujno in že naprej očitno uničenje prvega škadrona.

(Dalje prihodnjik)

Dekle ne reče, da

Holandski napisal T. O. SICKENS

Fred je bil za celo leto zaigral svojo srečo, ker ni razumel, da ženska reče "ne" s svojimi ustnicami in "da" s svojimi očmi. . . Srečo pravim in menim s tem, kljub vsem teorijam pametnih in izkušenih ljudi, nepopisno osrečujoče čustvo, ki vse življenje krog nas in v nas ozarja s soncem in svetlobo, medtem ko čisto natanko vemo, da zunaj dežuje in je mračno. . . Kaj takšnega je seveda nespametno, a kdaj pa kdaj je tako lepo biti nespametni.

Cissy — to je dekle, ki je hotelo biti razumno — sprva sploh ni mislila tako o tem. Bila je hladna in trezna in ironična. Pa ne, ker je takšna, postala po izkušnji, kajti bila je še zelo mlada in je imela panice v svojih lehic in smehljajih, ki je človeka kar prestraši, temveč ker je bila hladna in svetlost njo. In romantična? Zato je voljo, samo tega ne! In zato je Cissy rekla "ne," ko je spoznala "da".

ko Cissy misli o ljubezni, sreči in svetu.

Poznala sta se, mislim, šele štiri tedne, ko je moral Fred na lepem odpotovati. Moral je proč, ker je njegov orkester sprejel angažma, v Nemčiji. Fred je igral na klavir. S tem je smešno malo zaslužil in je mislil, da lahko čisto dobro razume, če Cissy posmehljivo govori o ljubezni v majhni koči in da morata biti kot moderen mož in kot svetovnjakinja pred vsem in v vsem razumna in da je kratko in malo smešno sploh govoriti o ljubezni.

Tako je torej na dan svojega odhoda dejal:

"Ne, poslušaj, ne verjamem, da midva, da ti . . . Menim, preneumno je spravevati, če ti . . . če midva . . . Nu, to je pač neumno."

"Da," je rekla Cissy.

"Ti — ti pač sploh ne bi hotela?" je dejal Fred.

"Ne," je rekla Cissy.

"Midva morava biti pametna, kratko in malo pametna," je rekel Fred.

"Tako je," je dejala Cissy. In medtem ko se je v njenih očeh zrcalil neki čuden lesket in se je zdel njen pogled sanjavo zamaknjen v daljavo, je še dejala:

"Kar vidim naju," je porogljivo rekla Cissy. "Tebe in sebe v podatreni sobici . . . In jaz pe-

rem perilo . . . In sesava palce . . . Ne, to ni za naju, kaj?"

"Ne," je dejal Fred.

"To je dobro za dva pretirano sentimentalna človeka." Njene oči so bile široko razprte, ko je to dejala.

"Tako je," je menil Fred. Ni gledal njenih oči, temveč samo njene polne rdeče ustnice.

In ko ji je dal svoj novi naslov in vzel svoj klobuk in odšel, je bila Cissy kakor omamljena. Še dolgo je gledala v vrata, ki so se bila za njim zaprla. In v svoji sobi je treščila gramofonsko ploščo ob tla.

"Moški," je dejala Cissy, "ne razumejo niti besedice tega, kar človek pove . . ."

Kajpak sta si dopisovala, a to so bila pisma, ki niso ničesar povedala, čeprav se jima je to le s težavo posrečilo. Poročal ji je o svojih uspehih. Ločil se je bil od orkestra in nastopil kot pianist. Njegova zvezda je vzhajala. Časopisi so javljali navdušene kritike. Pošiljal ji je izrezke, ponudbe koncertnih podjetnikov so prihajale. Obvezal se je za turnejo po Ameriki. Fred je bil zaslovel. Vsi časopisi so pisali o njem. Ni mu bilo treba več pošiljati izrezkov. V vseh listih je videla njegovo sliko.

In Cissy se je na lepem zazdelo, da ne bi smela biti samo razumna, temveč tudi ponosna. Če

Leighton G. McCarthy, kanadski poslanik v Washingtonu.

mu še dalje piše, bi utegnil misliti, da to dela zato, ker on zjad. . . In tako mu sploh ni več pisala . . . Od njega je dobila še dve, tri pisma, potlej pa tudi o njem ni nič več slišala.

Potem ko je Fred kakšno leto slavil zmage v tujini, se je vrnil, da bi tudi v domačem mestu priredil koncert. Cissy je to brala v časopisu in se je ugriznila v ustnico in vrgla časopis zmečkan v kot. Njeno srce je divje poskakovalo, toda proti poskakovanju srca je zmerom znova ugovarjala z "Ne, ne!"

Ko je prišel koncertni večer, je oblekla svoj plašč — in ga spet slekla — in spet oblekla. In potlej je odšla in si kupila vstopnico za koncert.

Dvorana je bila nabito polna. Na odru je stal klavir. Kmalu bo sedel pred njim. Njen pogled se je vsesal v prazni stol. Ni opazila, kako je stopil izza kulis. Sele glasno ploskanje okrog nje je povzročilo, da je pogledala kvišku. In potlej je prste tako stisnila, da so jo zboleli. Videla je Freda. Ni se bil spremenil. Zdelo se ji je, kakor da ga je včeraj videla. Isti ljubi, dobri mladenič. In ko je začel igrati, tista mehokoba v tonih, tisto božanje po tipkah . . . nekaj jo je začelo dušiti v grlu. Morala je zobe zasadi v ustnice.

Potlej se je na svojem stolu vzravnala in se nasmehnila, ne da bi vedela za to. In gledala ga je, gledala . . . In besede iz njegove srca so bile z velikimi črkami zapisane v njenih lesketajočih se očeh.

Takrat je mož ob klavirju dvignil pogled in jo videl. In videl je njene oči . . .

Koncert je bil pri kraju. Ljudje so navdušeni ploskali. Cissy je bila edina, ki ni ploskala. To ji je bilo zdaj nemogoče. Bila je kakor brez volje. In brez volje se je dala množici zriniti k izhodu. Imela je občutek, da bi hotela biti bolj sama, proč od ostalih. V majhnem stranskem hodniku se je spet malo zavedela. Teško in tesno ji je bilo pri srcu . . . Bila je otožna in vendar srečna . . .

Ljudje so odhajali, postalo je tišje okrog nje. In naposled ni bilo skoraj nikogar več, ki bi jo gledal. Zdad je smela biti za trenutek nespametna in celo sentimentalna . . . In Cissy je bila sentimentalna. Celo robček je zato potrebovala.

Za njo je nekdo prijel za nje-roko, jo obrnil in rekel "Cissy."

Teško ji je bilo najti pojasnilo za solzo v njenem očesu. Zato je to rajši opustila in ga pogledala. Poslednji poskus porogljivega smehljaja se ji je žaltavo ponesečil. In ko jo je za drugo roko prijel in jo prižel k sebi, jo je stisnilo v grlu.

Njegove ustnice so prišle bliže k njenim, zmerom bliže.

"Ne," je zajecjala Cissy, dušča se v njegovem poljubu. "Ne, ne!"

In toplo in odločno je vrnila poljub.

Kajti ženske poznajo različne "Ne!" In eden izmed njih pomeni "Da."

V hitrici

Ona: "Moj Bog, kako sem be-dasta!"

On: "Res je."

Ona: "Saj ste sami dejali!"

Ona: "Vendar si nisem pri tem nič mislila!"

Merčjakov Franc kuha žganje

Ignac Koprivec

Nekega dne proti koncu tedna je stopil Merčjakov Franc, ta; ki se je pred leti priženil na želarijo za vasjo, kjer je, kakor so vaščani povedali, gospodinjala ženska, ki se je razumela dobro na coper, v listjak. Tam je imel spravljene stare kankole. Potegnili jih je z listja, jih osušil ter jih postavil na podstenje. S kamnom, je potolkel po obroču na kolesu in pogledal, ali so se nemara prečnice kje zrahljale. Malokdaj je voz potreboval. Ko je na priliko peljal zrnje v mlin, ali pa ko je šel delat olje na Pesnico, sicer pa so kankole imele mir. Privezal je na ročaja kankolic konopec, pomeril dolžino ter prikimal. Za materično pri predpasniku si je porinil še nekaj čevljev vrvi, za škornjico pa si je pritisnil ogromno pipo, katere ustnik mu je štrlel pod koleno. Ko si je še s predpasnikom obrisal obraz, si je vrgel konopec na rame in odpeljal kankole po kolniku na vaško cesto.

Zena, ki je takrat pekla kruh se je ustavila na vežnem pragu. Z visoko spodvežvano janko, izpod katere so gledali rdeči jancjaki, je zazvonila v vratni odprtini, ko je zaklicala za možem:

Ti! Kam te pa nese zlodej zjad pod noč? Pa še s kankolami.

Postavila je dolgo veslico, s katero je snajla peč, predse, se oprla nanjo in čakala.

Franc se je ustavil. Sklonil se je, odvrgel nosilni konopec, se zasukal nazaj in odkričnil veselo:

"Ne skrbi, Mica! Nekaj takšnega ti pripeljem, da se boš razveselila."

Spet se je vpregel v kankole ter jih tiščal po vasi. Mica se je urno obrnila. Zatreščila je vrata, da bi decembrski mraz ne prihajal v priklet. Smuknila je v sobo, kjer ji je kipnilo testo za kruh in se nasmehnila, ko je odgrnila žolto krušnico z velikih ničk, v katerih je bilo testo. Dobro je kipnilo. Popravila je znamenje križa, ki ga je bila prej v naglici vtisnila v testo, pokrila ničke in jela pripravljati krnico za valjanje kruha. Vmes je še skočila v kuhinjo, kjer je vrgla na ogenj kakšno poleno, da bi se peč lepše razbellila.

Ropot kankol po zamrzli cesti sredi vasi je tu pa tam privabil gospodarja iz hrama. Z rokami v žepih je stal na podstenjah in gledal za Francem. Kakor Mica je ugibal tudi ta, po kaj gre. Enakomerno je ropotalo kolo, enakomerno so tolkli po trdi cesti Francovi svinjski škornji. Star zajčji klobuk rjave barve, ki ga je dal na glavo takrat, ko je šel v trg, ali v bolj oddaljen kraj, pa se mu je gizadoval poizbaval na mastnih ščetinastih laseh. Na brkih, ki so mu visele čez usta, so se mu nabirale svetle kapljice. Cajgasta, nekoliko boljša suknja mu je zvonila po bokih. Iz žepa na levi strani mu je gledal tobačni mehur, iz desnega pa je kukač vogal rdeče rutice. Imel jo je tam zavoljo lepšega, da bi kakšna obrekljivka ne rekla: posestnik je, pa se briše v predpasnik. Male oči, ki so se mu svetile izpod močnih obrvi, so gledale skrivoma na podstenja, kjer so se ustavljali gospodarji, in sam s seboj je besedoval: "Ko se bom vračal, bodo zijali!"

Prešel je vas, se primajal po ostrih ovinkih do gozdov pred farno cerkvijo, in ko je bil tudi skozi te, je odložil kankole pred kočjo svojega brata.

"Kotel za kuho mi posodi za kak dan, Juža", je pozdravil ob vstopu.

Dali so mu ga. Ni se maral dolgo zadrževati na obisku. Da se mu mudi, je pravil. Na kankole si je naložil velik čeber, skozi katerega je šla v diagonalni bakrena čev, kotel in klobuk pa si je oprtal na hrbet. Z vrvoj ju je povezal ter si ju vrgel čez rame, tako da je imel kotel na hrbtu, klobuk pa na prsih.

"Ko skuham, ti pripeljem nazaj", se je poslovil in odropotal po cesti.

"Moram posmoditi, kolikor imam", je pravil ljudem, ki so ga srečavali. "Svetki so blizu, pametiva pa nove leto. Zmeraj ti pade kak človek v hram. Če mu daš krožico žganjice, ti je hvaležen."

Zena od začudenja ni mogla odpreti ust, ko se je prerimil sko-

zi kuhinjska vrata s kotlom na ramah. Praykar je bila vzela kruh iz peči in zdaj je vlagala v peč velike železne kropnice, polne svinjske reje. Z burkijo na valeku jih je rinila po ognjišču.

Franc je odkril pečico, ki je stala v kuhinji pod dimnikom. Z dlanjo je pometel iz njene votline pajčevino ter poizkusil, ali bo prikladna za kotel. Bil je namreč nov. Nikoli ga še ni imel. Dobro se je obesil v peč. Bila je primerno velika. Dvignil je kotel iz nje, prinesel v kuhinjo še čeber, ki ga je napolnil z vodo, nato pa je šel s škafof v klet. Odvečil je sod in nalil prevretilih sliv v kotel do roba. Nekoliko težak je bil, ko ga je nesel iz kleti. Moral je poklicati ženo na pomoč, če ga je hotel obesiti v peč. Okrog in okrog opeke, čez nje je nasul pepela, medtem pa je pridno nalagal na ogenj. Ko je začelo v kotlu šumeti, je posadil nanj klobuk, zavil stik z mokro čunjo, peč pa je zaveznil z opeko in špranjo ob straneh zamazal z blatom.

Čez čas se je začelo iz cevi pod čebrom kaditi. Drobcan bel dim se je cefraje vlekkel proti tlom. Franc je podstavil krožico, klobuk pa je hladil z mokro čunjo. Prišla je žena. Poslonila se je po čeburu in čakala sta, kdaj se bodo pomeknile po vrvcih prve kapljice. Ze nekajkrat se je skadilo iz cevi po presledkih, nato pa se izlil iz nje svetel, ko nit drobian curek. Postajal je debelejši, dokler ni dosegel debeline petih svinjskih ščetin. Iz krožice se je dvigala para. Mica je poželjivo upirala oči v tekočino, a to, kar je teklo, ni bilo za piti. Ko je nacmarilo v krožici do roba, je

podstavil Franc pod curek čevlinske lonce.

"To si pa shrani!" ji je dekažoč na zelenkasto tekočino krožici. "Prunta ni pri hramu li več. Ni boljšega za hramo v križu in sklepih!"

Prikimala je vzela v roke žico, a odmaknila se ni. Hramo je po požirku. Ko je bilo dno loncu pokrito, je Franc odšel v lončarski pisarniček in napolnil do polovice. Nastavil je na usta in srknil iz njega. Še raj bi se mu bilo zaletelo. Pa je naglo še enkrat in dal še ček nji. Pobožno si ga je napolnil na usta in pila polagoma kapljico za kapljico.

Zvečer so prišli sosedi. Dli so po skafih, po kropnicah pripovedovali najnovejša, tako ko pa je bilo treba kotel prebiti, so pomagali Francu. Dvignili so vode in natakali novorojeni Pili so žganjico, si meli od solzne oči in tako je šla noč.

Ko je Franc skuhal slive, se lotil tropin. Kolikor jih ni bil za kis, jih je zavleč za nje. Drože bo pa posmoditi mladi, ko pretoči jabolčnik in no.

Štiri dni je visel kotel v govi peči. Štiri noči je prešel in ko je tekla zadnji liter, ni bil proti ženi: "Vse leto bi bilo tako, čeprav ni meč, posestnik nenaspan."

Krvavih oči, oteklih vek, zbit, ko bi ga bili premlatili, je ulegel po delu v posteljo, njalo se mu je o zaslužku, ko bo imel z žganjem.

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za slovensko dišino!

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časni knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugo.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI.

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, unijako delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE
Telefon Rockwell 4904

Tam se dobe na željo tudi vsa ustmena pojasnila
CHICAGO, ILL.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Pe sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta, prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enake, za člane ali nečlane \$1.00 eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri zasnovanju \$1.00 tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vrzota, voljo, če list prodrag za člane S.N.P.J. List Prosveta je vasa lastnina, gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri toh članov preneha biti član S.N.P.J., ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list, tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skrajno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne storijo, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdraž. države in Kansaso \$4.00	Za Clcero in Chicago je . . . \$2.00
1 tednik in 4.00	1 tednik in 1.00
2 tednika in 7.00	2 tednika in 2.00
3 tednike in 10.00	3 tednike in 3.00
4 tednike in 13.00	4 tednike in 4.00
5 tednikov in . . . . . nič	5 tednikov in 5.00

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Menaj Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vasa lastnina.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$ . . . . .

1) Ime . . . . . Čl. družine . . . . .

Naslov . . . . . Čl. družine . . . . .

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od slednjih članov moje družine:

2) . . . . . Čl. družine . . . . .

3) . . . . . Čl. družine . . . . .

4) . . . . . Čl. družine . . . . .

5) . . . . . Čl. družine . . . . .

Mesto . . . . . Država . . . . .

Nov naročnik . . . . . Star naročnik . . . . .